

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та психології

Єрмакова С.С.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія»
денної та заочної форм навчання

Одеса 2024

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Укладач

Єрмакова С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Рецензенти:

Меленчук Н.І. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Бикова С.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Соціальна психологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 50 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Очікувані результати навчання.....	6
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	8
Структура навчальної дисципліни	13
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки.....	15
Завдання до самостійної роботи з дисципліни	30
Тестові завдання для самоперевірки	42
Питання до підсумкового контролю	43
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	46
Критерії оцінювання	47
Перелік рекомендованої літератури.....	49

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни «Соціальна психологія» здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», на кафедрі педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

У методичних рекомендаціях представлено новітні дослідження сучасних українських науковців у галузі соціальної психології; орієнтовані на допомогу здобувачам у поглибленому самостійному вивченні навчальної дисципліни. Соціальна психологія досліджує особливості взаємозв'язків людини з різноманітними суб'єктами соціального середовища, допомагає їй глибше пізнати себе, своє соціальне оточення, ефективно взаємодіяти з ним. Дисципліна забезпечує розуміння особливостей взаємозв'язку особистості і суспільства, соціально-психологічних проблем соціалізації особистості і дозволяє ефективно здійснювати практичну діяльність. Навчальна дисципліна **«Соціальна психологія»** має важливе значення для фахової підготовки психолога, так як спрямована на визначення соціальних основ психічного відображення, що дозволяє професійно дослідити причинно наслідкові зв'язки багатьох соціальних явищ.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальна психологія» є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-професійною програмою «Психологія»; сформувати у студентів теоретичні знання, що стосуються особливостей вияву соціально-психологічних феноменів, сприяти осмисленню ними визначених проблем соціальної психології з розкриттям різних поглядів учених на їх витоки та шляхи розв'язання. Отримання знань з теоретичних та практичних проблем спілкування, вивчення його видів, функцій, структури тощо.

Основними **задачами** дисципліни є: засвоєння предмету, об'єкту дисципліни, методологічних підходів до вивчення соціальної психології; отримання теоретичних та практичних знань щодо соціальної психології.

Передумови для вивчення дисципліни. Вивчається після засвоєння дисциплін: «Історія України і української культури», «Філософія», «Загальна психологія», «Історія психології», «Психологія особистості» та «Теоретичні основи психологічної реабілітації».

Під час вивчення навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» здобувачі повинні:

Знати:

- предмет, завдання, принципи і методи дослідження соціальної психології;
- соціально-психологічні проблеми особистості;

- проблеми спілкування в соціальній психології;
- загальні тези психології малих груп;
- динамічні процеси в малій групі;
- проблеми групової згуртованості, лідерства і керівництва в малих групах;
- проблеми прийняття групового рішення;
- психологічні характеристики великих соціальних груп і масових явищ.

Вміти:

- пояснювати й прогнозувати поведінку людини на основі визначених психологічних властивостей;
- пропонувати, аргументувати й обирати оптимальний спосіб поведінки та діяльності людини на основі її психологічних властивостей;
- здійснювати психологічний вплив на особистість в межах професійного спрямування; вивчати механізми групового впливу;
- усувати бар'єри при спілкуванні.

Навички:

- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності;
- вживати ефективних заходів щодо збереження та підтримання ментального здоров'я – власного й оточення.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі реалізації програми дисципліни «Соціальна психологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

Навчальна дисципліна «Соціальна психологія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання. Методологічні засади і методи соціальної психології.

Соціальна психологія як наука про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності; про соціально-психологічні явища, які виникають у процесі соціальної взаємодії і характеризують індивіда і групу. Структура соціальної психології: науково-методологічний розділ; соціально-психологічні проблеми особистості; соціально-психологічна характеристика спілкування; соціальна психологія груп і міжгрупової взаємодії; прикладна соціальна психологія. Функції соціальної психології: теоретико-пізнавальна; комунікативна; гуманістична; прогностична; прикладна. Базові категорії соціальної психології: особистість, соціальна група, взаємодія, спілкування, соціально-психологічна реальність, соціально-психологічні явища, соціально-психологічний тип, соціальні відносини, групові процеси, масова свідомість. Предмет соціальної психології: вивчення закономірностей і механізмів виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних взаємин і соціальних спільностей.

Рівні методології: загальна методологія; часткова спеціальна методологія; сукупність конкретних методів, методик і процедур. Методи збору інформації і методи її обробки у соціальній психології. Метод спостереження, його завдання, предмет, об'єкт та спосіб. Включене, відкрите, приховане, лабораторне спостереження. Експеримент як організована дослідником взаємодія між піддослідним або групою піддослідних і експериментальною ситуацією з метою встановлення закономірностей цієї взаємодії та змінних, від яких вона залежить. Етапи спостереження: теоретичний етап дослідження; методичний етап дослідження; експериментальний етап; аналітичний етап. Природний та лабораторний експеримент. Метод вивчення документів. Метод «контент-аналізу». Метод опитування, як надзвичайно поширений прийом соціально-психологічного дослідження. Групове, очне та усне опитування. Тест як система завдань, що пропонується піддослідному і визначається як стандартне вимірювання.

Тема 2. Соціальна психологія спілкування.

Поняття про спілкування як діяльність людини, що вказує на зв'язок і взаємодію у процесі матеріального та духовного виробництва, спосіб реалізації суспільних взаємин, який здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які особистості та групи вступають у процесі їхньої соціальної життєдіяльності. Потреба у спілкуванні і потреба в усамітненні. Спілкування як сприймання і розуміння один одного. функції спілкування: комунікативно-інформаційна, комунікативно-регулятивна, комунікативно-афективна. вербальні та невербальні засоби спілкування. спілкування як міжособистісна і групова взаємодія, основу якої становить пізнання одне одного і обмін певними результатами психічної діяльності – інформацією, думками, оцінками. Основні підходи до вивчення природи спілкування: моносуб'єктивний: полііндивідуальний; інтеріндивідуальний та діалогічний. складові спілкування: зміст; мета; засоби; функції; види; форми; типи та структура. Спілкування і взаємовплив. Спілкування і діяльність. Спілкування і обмін інформацією. Спілкування і сприймання людьми один одного. Спілкування і міжособистісні взаємини. Міжособистісне спілкування як процес інформаційної і предметної взаємодії між людьми, в якому формуються і реалізуються їхні міжособистісні стосунки. Матеріальне, духовне та масове спілкування. Структура спілкування. Функції, стилі і види спілкування. Вербальні засоби спілкування. Розмовна мова, літературна мова, письмова та усна мова. Невербальне спілкування як вид спілкування, для якого характерне використання невербальної поведінки і невербальних комунікацій як головного засобу передавання інформації, організації взаємодії, формування образу, здійснення впливу на іншу людину. Невербальні комунікації та невербальна поведінка. Форми спілкування: ділова бесіда, розмова по телефону, переговори. Культура спілкування як сукупність знань і вмінь, способів і навичок комунікативної взаємодії, а також пов'язаних з нею загальних для конкретного суспільства і конкретних ситуацій етикопсихологічних принципів і норм.

Індивідуальна бесіда та колективне обговорення як форми спілкування між людьми. Види бесід: глибинно-особистісні; ритуальні; ділові. Функції бесід і колективного обговорення: обмін інформацією; формування перспективних заходів і процесів; контроль і координація уже розпочатих дій; взаємне спілкування; підтримання ділових контактів; пошук, висунення, розробка виробничих ідей; стимулювання думки співрозмовника; розв'язання етичних проблем. Поняття про індивідуальну бесіду як діалог двох співрозмовників що значущі один для одного і прагнуть до досягнення певної бесіди, передача інформації, аргументування, спростування доказів співбесідника, прийняття рішення – їх характеристика. Форми колективного обговорення: наради, збори, мітинги, переговори, дискусії, різні форми активного навчання (“мозковий штурм”, ділові та рольові ігри) тощо. Форми колективного обговорення глибинно-особистісної і ділової сфери взаємовідносин. Характеристика індивідуальної бесіди та колективного обговорення. Підготовка до індивідуальної бесіди та колективного обговорення як умова їх результативності. Особливості встановлення психологічного контакту. Рівні встановлення контактів у державній установі: а) установа – відвідувач; б) установа – установа; в) керівник – підлеглі. Орієнтація у ситуації і людях. Основні абстрактні типи співрозмовників.

Тема 3. Міжособистісна взаємодія у соціальній психології

Взаємодія як взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності. Види взаємодії: співробітництво; суперництво. Основні наукові погляди на взаємодію та її структуру. Форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії: деструктивні форми; агресія; упередження; обман; егоїзм; конфліктна взаємодія. Міжособистісні взаємини як випадкові або заплановані, короточасні або тривалі, вербальні або невербальні контакти з людьми, що викликають певні зміни в їх поведінці і діяльності. Поняття про соціальні, психологічні та міжособистісні взаємини. Соціальні (суспільні) відносини – політичні, економічні, виробничі, ідеологічні відносини. Відносини між різними соціальними групами. Емоційні взаємини як головний компонент міжособистісних взаємин. Атракція як процес формування привабливості та її результат. Механізми міжособистісних взаємин: симпатіяантипатія; взаємовплив; співпереживання; взаєморозуміння.

Тема 4. Соціальна психологія конфлікту. Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Соціально-психологічні засади поведінки психолога в конфліктних ситуаціях.

Конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію. Типи конфліктогенів. Аналіз схеми розвитку конфлікту. Конфліктні ситуації, їх види (об'єктивно-цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно-нецілеспрямовані). Класифікація конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у

конфлікт). Аналіз 9 схеми розвитку конфлікту. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Поняття про конфліктоген як причину конфлікту. Типи конфліктогенів. Внутрішньоособистісний конфлікт як розв'язання проблемних питань особистості. Теорії виникнення та способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів. Міжособистісні конфлікти як найпоширеніший тип конфлікту. Причини виникнення міжособистісних конфліктів. Причини конструктивних конфліктів в організації: незадоволеність оплатою; несприятливі умови праці; недоліки в організації праці; невідповідність прав і обов'язків; незручний графік роботи; прогалини в технології; низький рівень дисципліни. Причини деструктивних конфліктів: неправильні дії керівника; неправильні дії підлеглих; неправильні дії керівника і підлеглих.

Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Міжособистісні стилі розв'язання конфліктів: конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс. Структурні методи розв'язання конфліктів: своєчасне роз'яснення вимог щодо результатів та дії людини або колективу; застосування координативного механізму; загальноорганізаційні комплексні цілі; система винагород. Специфіка самостійного розв'язання конфліктів. Методи розв'язання конфліктів за допомогою посередника: метод "виходу емоцій", метод "емоційного компенсування", метод "авторитетного третього", метод "відкритої агресії", метод "обміну позиції", метод "примусового слухання", метод "розширення духовного горизонту". Картографія конфлікту. Процес управління конфліктами як цілеспрямоване регулювання соціальних взаємин у відповідності з об'єктивними законами. Конфлікти на підприємстві як конфлікти, що виникають у системі соціальної взаємодії об'єктів та суб'єктів управління. Міжособистісні стилі розв'язання конфліктів: конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс.

Конфлікт як соціально-психологічна основа діяльності психолога. Конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію. Конфліктні ситуації, їх види (об'єктивно-цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно-нецілеспрямовані). Класифікація конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у конфлікт). Аналіз схеми розвитку конфлікту. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Поняття конфлікту, конфліктної ситуації. Типи конфліктів. Психологічні причини зародження конфліктів і можливості керівника щодо їх передбачення і нейтралізації. Структура конфлікту. Форми поведінки психолога в ситуаціях конфлікту. Стратегії поведінки психолога в службових конфліктах. Провокування конфліктів, схильність до конфліктів. Конструктивні конфлікти та їх використання в соціальній діяльності. Активна підготовка психолога до конфліктного спілкування. Методи управління конфліктною ситуацією: структурні і міжособові. Структурні методи розв'язання конфлікту:

роз'яснення вимог до роботи (координаційні і інтеграційні механізми); встановлення загальноорганізаційної мети; використання системи винагород.

Тема 5. Соціальна психологія груп. Психологія малих соціальних груп.

Представники соціальної психології (Г.Лебон, В.Бехтерев, С.Московічі) про психологію груп. Натовп як тимчасове неорганізоване об'єднання людей, що безпосередньо контактують між собою на ситуативно-об'єктивній основі. Різновиди натовпу: випадковий (пов'язаний з 10 інтересом до якоїсь події); діючий (може бути агресивним, панічним, корисливим); конвенційний (базується на реальних чи уявних правилах та нормах); експресивний (в якому виражені спільні почуття (радості, протесту, горя)). Г.Лебон, Г.Тард, М.К.Михайловський, З.Фрейд про натовп. Особливості натовпу. Психологічні особливості етнічних груп. Етнічна група як тип великої соціальної групи, що формується і розвивається природно-історичним шляхом. Поняття "психологічного складу нації". Аспекти психології етнічних спільностей: психологічний склад як найбільш стійке утворення (національний або етнічний характер, традиції, звичаї); емоційна сфера (національні або етнічні почуття, потреби, інтереси). Поняття "національний характер". Сфери виявлення національного характеру. Психологічні особливості українського національного характеру: інтровертованість, індивідуалізм, здатність до саморегуляції, емоційність, амбіційність, недостатня розвиненість соціальної ролі, упертість. Характерні ознаки масових спільностей: аморфність утворення та існування; випадковість входження індивідів, невизначеність кількісного та якісного складу учасників, їхня різноманітність; невизначеність становища, нездатність існувати як структурне об'єднання у складі інших соціальних спільностей; ситуативність виникнення (утворюються в результаті випадкової діяльності і існують тільки в її межах).

Психологія малих соціальних груп Класифікація малих соціальних груп: лабораторні-природні (натуральні) – ті, що спеціально створюються для виконання експериментальних завдань у лабораторних умовах, та групи, що існують у реальних життєвих ситуаціях, мають певну історію, сформовану структуру, рівень розвитку; формальні-неформальні або організовані та спонтанні в залежності від способу утворення. Формальні (організовані) їхнє виникнення зумовлене суспільною потребою досягнення конкретних соціальних цілей, неформальні виникають самочинно, без санкцій суспільства як усередині формальних груп, так і поза ними; первинні-вторинні групи, первинні (кола найближчого оточення – сім'я, студентська група), вторинні (кола дальшого і ширшого оточення; закриті-відкриті групи, класифікаційною засадою яких є міра відкритості, доступності до ширшого соціального середовища; групи членства референтні, тобто наскільки група є значущою для особи в орієнтації на певні цінності, норми і впливає на поведінку людини. Характеристики групи. Кількісний розмір групи. Частина психологів нижчу межу малої групи визначає у дві особи (діада), інші стверджують, що вона має включати не менше трьох осіб (тріада), оскільки за умов конфлікту група з

двох осіб легко може розпастися. мають місце розходження і щодо верхньої межі малої групи: починаючи від 7-10 до 45 і більше осіб. Головні підходи до вивчення малих соціальних груп: соціометричний напрямок, групова динаміка, психоаналітичний напрямок, інтеракціоністський напрямок. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі. формальна та неформальна структури груп. М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі про причини вступу людей до неформальних груп: потреба в допомозі, потреба у захисті, потреба в інформації, потреба у спілкуванні та симпатії. поняття про лідерство і керівництво як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

Тема 6. Соціальна психологія сім'ї.

Сім'я як особливого роду соціальна група, що призначена для оптимального задоволення потреб у самозбереженні і самоствердженні. Етапи розвитку сім'ї: ріст, становлення, розквіт, Характеристика типів сімейних взаємин: диктат, опіка, невтручання, співробітництво. Рівні подружніх взаємин: функціонально-рольові (статусні); емоційно-оціночні; особистісно-смыслові. 11 Етико-психологічні моделі сім'ї: 1) подружжя добре підготовлене в етичному плані, з рівним статусом; 2) подружжя виділяється високою культурою спілкування (але статус не є рівним); 3) подружжя не підготовлене в плані етики спілкування, але з однаковим статусом; 4) подружжя не володіє етичною культурою і психологічна позиція одного з них сильніша. мистецтво кохання. любов і кохання. Сімейні конфлікти. Мистецтво любити і бути щасливим в сім'ї.

Тема 7. Лідерство і керівництво в малих соціальних групах.

Керівництво і лідерство як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні. Професіоналізм особистості лідера і керівника, як характеристика суб'єкта праці, що відображає високий рівень професійно важливих та індивідуально-ділових якостей, адекватний рівень прагнень, мотиваційну сферу та ціннісні настанови, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця. Керівництво як процес правового впливу, який керівник здійснює на основі влади, делегованої йому державою або колективом. Керівник як суб'єкт управління. Особливості керівництва. Психологічні типи керівників. Характеристика чинників, що діють на людину при формуванні її як керівника певного типу. Труднощі, вимоги та обмеження в роботі керівників. Психологічні якості особистості керівника. Лідерство як процес психологічного впливу однієї людини на інших у процесі їх спільної життєдіяльності, що пов'язано із сприйняттям, наслідуванням, розумінням один одного. Відмінності між лідерством і керівництвом. Теорії лідерства. Модель типології лідерства (за Л.І.Уманським). Психологія індивідуального стилю управління. Стиль керівництва як система принципів, норм і методів

впливу на підлеглих з метою ефективного виконання управлінської діяльності та досягнення визначеної мети.

Тема 8. Соціальна психологія особистості. Особистість у групі.

Поняття “особистість”. Особистість як соціальна якість. Динамічні якості особистості (цілі, інтереси, установки, цінності). Особистість як системна, соціальна якість, що набувається в предметній діяльності і спілкуванні. Індивід як окремий представник людського суспільства. Головна характеристика властивостей індивіда – залежить від спадковості. Індивідуальність як неповторне поєднання психологічних особливостей людини, що складають її своєрідність, відмінність від інших людей. Особистість як людина, що живе і діє в певних суспільно-історичних умовах, посідає певне місце в суспільстві і характеризується свідомістю. Індивідуально-типологічні якості особистості що розглядає загальна психологія. Структура особистості: біологічне (вроджене) та соціальне (визначає ставлення особистості до зовнішнього середовища). Проблема особистості в соціальній психології. Особистість як стійка система соціальнозначущих рис людини, зумовлених її включенням до системи суспільних відносин і сформованих у процесі спільної діяльності і спілкування з іншими людьми. Проблема соціалізації індивіда (філогенез та онтогенез соціалізації). Три головні етапи соціалізації індивіда від дитини до зрілої особистості (за Н.В.Андреєнковою): первинна, або соціалізація дитини; маргинальна (проміжна, або псевдостійка), соціалізація підлітка; стійка, що означає перехід від юності до зрілості, тобто від 17-18 до 23-25 років. Складові соціалізації як єдиного процесу (за Є.В.Соколовим): гуманізація; соціальна адаптація; інтеграція особистості. Соціалізація як процес входження індивіда до різних спільностей, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання і навчання. Соціальна діяльність (праця, спілкування, пізнання, гра, навчання) як головний чинник соціалізації. Стадії первинної та вторинної соціалізації. Соціально-психологічна структура особистості, як проміжна між соціальною і психологічною, що дає можливість

Самосвідомість особистості як здатність людини безпосередньо відтворювати себе, рефлексувати з приводу своїх можливостей. Самопізнання як процес пізнання себе, своєї діяльності, внутрішнього психічного змісту. Розвиток особистості як процес формування особистості як соціальної якості індивіда, результат її соціалізації і виховання. Соціалізація як процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду, що відбувається в спільній діяльності і спілкуванні. Соціальні норми як еталон, мірило, зразок з яким особистість співвідносить свої вчинки, на основі яких обґрунтовує свої дії, оцінює поведінку інших. Фази процесу входження індивіда у відносно стабільне соціальне середовище: фаза адаптації; фаза індивідуалізації; фаза інтеграції. Статус як місце індивіда в системі міжособистісних відносин в групі, суспільстві, його права, обов’язки, привілеї. Статус як свідчення значущості особистості групою чи суспільством, в якому реалізуються групові норми і цінності. Авторитет, престиж, позиція і роль як

поведінкові характеристики особистості в групі. Статеві-рольові параметри особистості. Статеві роль як роль, зумовлена належністю людини до певної статі. Гендерні ролі як сукупність очікуваних візців поведінки для чоловіків і жінок. Поведінка особистості і соціальна напруженість. Депресія, стрес, екстремальна ситуація.

Тема 9. Особливості прикладної соціальної психології.

Прикладна соціальна психологія в сфері економіки і виробництва. Взаємодія макроекономіки і прикладної соціальної психології. Особливості діяльності соціальної психології на мезоекономічному рівні. Типи відносин у дослідженні соціальнопсихологічного клімату в колективах: відносини між членами групи (організації) по вертикалі; відносини між членами групи (організації) по горизонталі; ставлення до праці. Прикладна соціальна психологія в сфері політики у психології політичного лідерства, у психології політичних конфліктів і деформацій, у психології підготовки і прийняття політичних рішень, у соціально-політичних способах політичного впливу, у вивченні комплексних соціально-психологічних проблем організації, у соціально-психологічному консультуванні політичних діячів. Проблема управління в соціальній психології. Прикладна соціальна психологія і охорона здоров'я, найважливішим полем в якій соціально-психологічні особливості лікувального процесу та організації охорони здоров'я. Прикладна соціальна психологія і сім'я. Прикладна соціальна психологія в правовій сфері.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання. Методологічні засади і методи соціальної психології.	18	2	6	10	12	2		10
Тема 2. Соціальна психологія спілкування.	22	4	6	12	22		2	20
Тема 3. Міжособистісна взаємодія у соціальній психології	24	4	8	12	22		2	20
Тема 4. Соціальна психологія конфлікту. Конфлікт як соціально-	22	4	6	12	22		2	20

психологічний феномен. Соціально-психологічні засади поведінки психолога в конфліктних ситуаціях.								
Тема 5. Соціальна психологія груп. Психологія малих соціальних груп.	20	4	6	10	22		2	20
Тема 6. Соціальна психологія сім'ї.	18	2	6	10	22		2	20
Тема 7. Лідерство і керівництво в малих соціальних групах.	18	2	6	10	22		2	20
Тема 8. Соціальна психологія особистості. Особистість у групі.	20	4	6	10	22	2		20
Тема 9. Особливості прикладної соціальної психології.	18	2	6	10	14	2		12
Усього годин	180	28	56	96	180	6	12	162
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ

Тема 1. Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання. Методологічні засади і методи соціальної психології.

План

1. Соціальна психологія як наука про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності.
2. Структура соціальної психології.
3. Функції соціальної психології.
4. Предмет соціальної психології.
5. Рівні методології: загальна методологія.
6. Методи збору інформації і методи її обробки у соціальній психології.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте галузь соціальної психології як науку про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності; про соціально-психологічні явища, які виникають у процесі соціальної взаємодії і характеризують індивіда і групу.

2. Деталізуйте структуру соціальної психології (науково-методологічний розділ; соціально-психологічні проблеми особистості; соціально-психологічна характеристика спілкування; соціальна психологія груп і міжгрупової взаємодії; прикладна соціальна психологія).

3. Розкрийте функції соціальної психології (теоретико-пізнавальна; комунікативна; гуманістична; прогностична; прикладна).

4. Законспекуйте базові категорії соціальної психології (особистість, соціальна група, взаємодія, спілкування, соціально-психологічна реальність, соціально-психологічні явища, соціально-психологічний тип, соціальні відносини, групові процеси, масова свідомість).

4. Охарактеризуйте предмет соціальної психології як вивчення закономірностей і механізмів виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних взаємин і соціальних спільностей.

5. Визначте рівні методології: загальна методологія; часткова спеціальна методологія; сукупність конкретних методів, методик і процедур.

6. Укладіть таблично методи збору інформації і методи її обробки у соціальній психології. (Метод спостереження, його завдання, предмет, об'єкт та спосіб. Включене, відкрите, приховане, лабораторне спостереження. Експеримент як організована дослідником взаємодія між піддослідним або групою піддослідних і експериментальною ситуацією з метою встановлення закономірностей цієї взаємодії та змінних, від яких вона залежить. Етапи спостереження: теоретичний етап дослідження; методичний етап дослідження; експериментальний етап; аналітичний етап. Природний та лабораторний експеримент. Метод вивчення документів. Метод «контент-аналізу». Метод опитування, як надзвичайно поширений прийом соціально-психологічного дослідження. Групове, очне та усне опитування. Тест як система завдань, що пропонується піддослідному і визначається як стандартне вимірювання.).

Література:

Корнєв М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій / Корнєв М. Н., Фомічева В. М. ; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. – К., 2004. – 222 с.

Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта XXI століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).

Гребеньков, Г. В. Конфліктологія [Текст]: навч. посібник / Г. В. Гребеньков. – Рек. МОН. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 229 с. – (Вища освіта в Україні).

1Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія у 2-х кн. [Текст] : підручник. Кн.2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Лідія

Ернестівна Орбан-Лембрик. – Рек. МОН. – Чернівці : Книги - ХХІ, 2010. – 464с.

Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с. кільк.прим.:

Власова О. І. Соціальна психологія організацій та управління : підручник для ст-в вузів / О.І.Власова, Ю.В.Никоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 398 с.

Тема 2. Соціальна психологія спілкування.

План

- 1.Поняття про спілкування як діяльність людини.
- 2.Спілкування як сприймання і розуміння один одного.
- 3.Основні підходи до вивчення природи спілкування.
- 4.Структура спілкування. Функції, стилі і види спілкування.
- 5.Форми спілкування.
6. Індивідуальна бесіда та колективне обговорення як форми спілкування між людьми.
- 7..Форми колективного обговорення глибинно-особистісної і ділової сфери взаємовідносин.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю про спілкування як діяльність людини, що вказує на зв'язок і взаємодію у процесі матеріального та духовного виробництва, спосіб реалізації суспільних взаємин, який здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які особистості та групи вступають у процесі їхньої соціальної життєдіяльності. Потреба у спілкуванні і потреба в усамітненні.

2.Охарактеризуйте спілкування як сприймання і розуміння один одного. функції спілкування: комунікативно-інформаційна, комунікативно-регулятивна, комунікативно-афективна. вербальні та невербальні засоби спілкування. спілкування як міжособистісна і групова взаємодія, основу якої становить пізнання одне одного і обмін певними результатами психічної діяльності – інформацією, думками, оцінками.

3.Визначте основні підходи до вивчення природи спілкування: моносуб'єктивний: полііндивідуальний; інтеріндивідуальний та діалогічний. Деталізуйте письмово складові спілкування: зміст; мета; засоби; функції; види; форми; типи та структура.

За бажанням підготуйте усне есе на одну з тем:

- Спілкування і взаємовплив.
- Спілкування і діяльність.
- Спілкування і обмін інформацією.
- Спілкування і сприймання людьми один одного.
- Спілкування і міжособистісні взаємини.

-Міжособистісне спілкування як процес інформаційної і предметної взаємодії між людьми, в якому формуються і реалізуються їхні міжособистісні стосунки.

-Матеріальне, духовне та масове спілкування.

4. Поясніть структуру спілкування його функції, стилі і види. (До пояснення включі такі важливі складові розкриття питання як-от: вербальні засоби спілкування; розмовна мова, літературна мова, письмова та усна мова.; невербальне спілкування як вид спілкування, для якого характерне використання невербальної поведінки і невербальних комунікацій як головного засобу передавання інформації, організації взаємодії, формування образу, здійснення впливу на іншу людину; невербальні комунікації та невербальна поведінка.

5. Деталізуйте форми спілкування: ділова бесіда, розмова по телефону, переговори. У відповіді зверніть увагу на те, що культура спілкування як сукупність знань і вмінь, способів і навичок комунікативної взаємодії, а також пов'язаних з нею загальних для конкретного суспільства і конкретних ситуацій етикопсихологічних принципів і норм.

6. Дайте пояснення індивідуальній бесіді та колективному обговоренню як формам спілкування між людьми. Наведіть приклади видів бесід: глибинно-особистісні; ритуальні; ділові. Назвіть їхні функції: обмін інформацією; формування перспективних заходів і процесів; контроль і координація уже розпочатих дій; взаємне спілкування; підтримання ділових контактів; пошук, висунення, розробка виробничих ідей; стимулювання думки співрозмовника; розв'язання етичних проблем. У відповіді включіть конкретизацію поняття про індивідуальну бесіду як діалог двох співрозмовників що значущі один для одного і прагнуть до досягнення певної бесіди, передача інформації, аргументування, спростування доказів співбесідника, прийняття рішення – їх характеристика. А також зверніть увагу на форми колективного обговорення: наради, збори, мітинги, переговори, дискусії, різні форми активного навчання (“мозковий штурм”, ділові та рольові ігри) тощо.

7. Розкрийте форми колективного обговорення глибинно-особистісної і ділової сфери взаємовідносин. Дайте характеристику індивідуальної бесіди та колективного обговорення. Підготуйте приклад індивідуальної бесіди та колективного обговорення. Поясніть особливості встановлення психологічного контакту. Назвіть рівні встановлення контактів у державній установі: а) установа – відвідувач; б) установа – установа; в) керівник – підлеглі.

Література:

Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

. Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.

. Циба В. Т. Теоретичні засади соціальної психології: системний підхід : монографія / В. Т. Циба ; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Ун-т «Україна», 2011. – 359 с.

Психологічна енциклопедія [Текст] / авт.-упоряд. О.М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с. – (Сер. "Енциклопедія ерудита").

Засади когнітивної психології спілкування : [монографія] / [В. П. Казміренко, В. М. Духневич, О. Ю. Осадько та ін.] ; за наук. ред. В. П. Казміренка ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 390 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm

Тема 3. Міжособистісна взаємодія у соціальній психології

План

1. Взаємодія як взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності.

2. Основні наукові погляди на взаємодію та її структуру.

3. Міжособистісні взаємини як випадкові або заплановані, короточасні або тривалі, вербальні або невербальні контакти з людьми, що викликають певні зміни в їх поведінці і діяльності.

4. Поняття про соціальні, психологічні та міжособистісні взаємини.

5. Механізми міжособистісних взаємин: симпатіяантипатія; взаємовплив; співпереживання; взаєморозуміння.

Питання для самоконтролю:

1. Наведіть приклади види взаємодії: співробітництво; суперництво.

2. Охарактеризуйте форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії: деструктивні форми; агресія; упередження; обман; егоїзм; конфліктна взаємодія.

3. Поясніть соціальні (суспільні) відносини – політичні, економічні, виробничі, ідеологічні відносини; відносини між різними соціальними групами; емоційні взаємини як головний компонент міжособистісних взаємин; атракція як процес формування привабливості та її результат.

4. Розкрийте механізми міжособистісних взаємин: симпатія, антипатія; взаємовплив; співпереживання; взаєморозуміння.

Література:

Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред.

М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

. Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.

Слюсаревський М. М. Історія соціальної психології як методологічне підґрунтя її розвитку. / Наукові студії із соціальної та політичної психології Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 3-13.

Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта ХХІ століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).

Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.

Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psihologiya.html>

Тема 4. Соціальна психологія конфлікту. Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Соціально-психологічні засади поведінки психолога в конфліктних ситуаціях.

План:

1. Конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію.

2. Класифікація конфліктів

3. Внутрішньоособистісний конфлікт як розв'язання проблемних питань особистості.

4. Міжособистісні конфлікти як найпоширеніший тип конфлікту. Причини виникнення міжособистісних конфліктів.

5. Конфлікт як соціально-психологічний феномен.

6. Структурні методи розв'язання конфліктів: своєчасне роз'яснення вимог щодо результатів та дії людини або колективу; застосування координативного механізму; загальноорганізаційні комплексні цілі; система винагород.

7. Процес управління конфліктами як цілеспрямоване регулювання соціальних взаємин у відповідності з об'єктивними законами.

8. Конфлікт як соціально-психологічна основа діяльності психолога.

9. Психологічні причини зародження конфліктів і можливості керівника щодо їх передбачення і нейтралізації.

10. Методи управління конфліктною ситуацією: структурні і міжособові.

Питання для самоконтролю:

1. Конкретизуйте, чому саме конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію. Назвіть типи конфліктогенів. Укладіть аналіз схеми розвитку конфлікту. Наведіть приклад конфліктних ситуацій, їхніх видів (об'єктивно-цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно-нецілеспрямовані).

2. Унаочне таблично класифікацію конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у конфлікт). Аналіз схеми розвитку конфлікту. Створіть власні правила попередження конфліктів. Дайте визначення - конструктивні та деструктивні конфлікти; поняття про конфліктоген як причину конфлікту; типи конфліктогенів.

3. Охарактеризуйте внутрішньо-особистісний конфлікт як розв'язання проблемних питань особистості. Проаналізуйте теорії виникнення та способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

4. Поясніть чому саме міжособистісні конфлікти є найпоширенішими типами конфліктів. Назвіть причини виникнення міжособистісних конфліктів та причини конструктивних конфліктів в організації (незадоволеність оплатою; несприятливі умови праці; недоліки в організації праці; невідповідність прав і обов'язків; незручний графік роботи; прогалини в технології; низький рівень дисципліни), а також причини деструктивних конфліктів (неправильні дії керівника; неправильні дії підлеглих; неправильні дії керівника і підлеглих).

5. Деталізуйте правила попередження конфліктів. Розкрийте міжособистісні стилі розв'язання конфліктів (конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс).

6. Назвіть структурні методи розв'язання конфліктів (своєчасне роз'яснення вимог щодо результатів та дії людини або колективу; застосування координаційного механізму; загальноорганізаційні комплексні цілі; система винагород). Розкрийте специфіку самотійного розв'язання конфліктів. Поясніть методи розв'язання конфліктів за допомогою посередника (метод "виходу емоцій", метод "емоційного компенсування", метод "авторитетного третього", метод "відкритої агресії", метод "обміну позиції", метод "примусового слухання", метод "розширення духовного горизонту"). Представте наочно картографія конфлікту.

7. Розкрийте процес управління конфліктами як цілеспрямоване регулювання соціальних взаємин у відповідності з об'єктивними законами. У поясненні включіть такі важливі складові, як-от: конфлікти на підприємстві як конфлікти, що виникають у системі соціальної взаємодії об'єктів та суб'єктів управління; міжособистісні стилі розв'язання конфліктів (конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс.)

8. Продемонструйте на прикладах сучасних фахівців питання конфлікту як соціально-психологічна основи діяльності психолога. Під час пояснення долучіть таке: конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію; конфліктні ситуації, їх види (об'єктивно-

цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно- нецілеспрямовані); класифікація конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у конфлікт). Проаналізуйте схему розвитку конфлікту.

9. Психологічні причини зародження конфліктів і можливості керівника щодо їх передбачення і нейтралізації. До пояснення включіть такі питання: структура конфлікту; форми поведінки психолога в ситуаціях конфлікту; стратегії поведінки психолога в службових конфліктах; провокування конфліктів, схильність до конфліктів; конструктивні конфлікти та їх використання в соціальній діяльності; активна підготовка психолога до конфліктного спілкування.

10. Назвіть методи управління конфліктною ситуацією: структурні і міжособові. Структурні методи розв'язання конфлікту: роз'яснення вимог до роботи (координаційні і інтеграційні механізми); встановлення загально-організаційної мети; використання системи винагород..

Література:

Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

. Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.

Слюсаревський М. М. Історія соціальної психології як методологічне підґрунтя її розвитку. / Наукові студії із соціальної та політичної психології Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 3-13.

Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта ХХІ століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).

Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.

Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psihologiya.html>

Тема 5. Соціальна психологія груп. Психологія малих соціальних груп.

План

1. Представники соціальної психології (Г.Лебон, В.Бехтерев, С.Московічі) про психологію груп.
2. Різновиди натовпу:
3. Психологічні особливості етнічних груп. в результаті випадкової діяльності і існують тільки в її межах).
5. Психологія малих соціальних груп Класифікація малих соціальних груп:
6. Характеристики групи.
7. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі. формальна та неформальна структури груп.
8. Поняття про лідерство і керівництво як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть представників соціальної психології (Г.Лебон, В.Бехтерев, С.Московічі) про психологію груп. Дайте визначення – натовпу, як тимчасовому неорганізованому об'єднанню людей, що безпосередньо контактують між собою на ситуативно-об'єктивній основі.
2. Охарактеризуйте різновиди натовпу: випадковий (пов'язаний з інтересом до якоїсь події); діючий (може бути агресивним, панічним, корисливим); конвенційний (базується на реальних чи уявних правилах та нормах); експресивний (в якому виражені спільні почуття (радості, протесту, горя)). Г.Лебон, Г.Тард, М.К.Михайловський, З.Фрейд про натовп. Поясніть особливості натовпу.
3. Розкрийте психологічні особливості етнічних груп. У доповіді включіть такі питання як –от: етнічна група як тип великої соціальної групи, що формується і розвивається природно-історичним шляхом; поняття “психологічного складу нації”; аспекти психології етнічних спільностей: психологічний склад як найбільш стійке утворення (національний або етнічний характер, традиції, звичаї); емоційна сфера (національні або етнічні почуття, потреби, інтереси); поняття “національний характер”. Сфери виявлення національного характеру. Психологічні особливості українського національного характеру: інтровертованість, індивідуалізм, здатність до саморегуляції, емоційність, амбіційність, недостатня розвиненість соціальної ролі, упертість. Визначте характерні ознаки масових спільностей: аморфність утворення та існування; випадковість входження індивідів, невизначеність кількісного та якісного складу учасників, їхня різноманітність; невизначеність становища, нездатність існувати як структурне об'єднання у складі інших

соціальних спільностей; ситуативність виникнення (утворюються в результаті випадкової діяльності і існують тільки в її межах).

5. Конкретизуйте психологія малих соціальних груп, класифікацію малих соціальних груп (лабораторні-природні (натуральні) – ті, що спеціально створюються для виконання експериментальних завдань у лабораторних умовах, та групи, що існують у реальних життєвих ситуаціях, мають певну історію, сформовану структуру, рівень розвитку; формальні-неформальні або організовані та спонтанні в залежності від способу утворення.) Деталізуйте формальні (організовані) їхнє виникнення зумовлене суспільною потребою досягнення конкретних соціальних цілей, неформальні виникають самочинно, без санкцій суспільства як усередині формальних груп, так і поза ними; первинні-вторинні групи, первинні (кола найближчого оточення – сім'я, студентська група), вторинні (кола дальшого і ширшого оточення; закриті-відкриті групи, класифікаційною засадою яких є міра відкритості, доступності до ширшого соціального середовища; групи членства референтні, тобто наскільки група є значущою для особи в орієнтації на певні цінності, норми і впливає на поведінку людини.

6. Дайте письмово характеристики групи, а саме : кількісний розмір групи, частина психологів нижчу межу малої групи визначає у дві особи (діада), інші стверджують, що вона має включати не менше трьох осіб (тріада), оскільки за умов конфлікту група з двох осіб легко може розпастися. мають місце розходження і щодо верхньої межі малої групи: починаючи від 7-10 до 45 і більше осіб; головні підходи до вивчення малих соціальних груп: соціометричний напрямок, групова динаміка, психоаналітичний напрямок, інтеракціоністський напрямок.

7. Подайте наочно структуру взаємовідносин у малій соціальній групі. формальна та неформальна структури груп. Застосуйте в схемі дослідження М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі про причини вступу людей до неформальних груп: потреба в допомозі, потреба у захисті, потреба в інформації, потреба у спілкуванні та симпатії.

8. Дайте поняття про лідерство і керівництво як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

Література:

Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред.

М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

Горностаї П. П. Групова взаємодія у світлі психологічних парадигм. / Наукові студії із соціальної та політичної психології. Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 113-127.

Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – 2-ге вид., випр. та доп. – К., 2008.

Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів / Н.М.Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2011. – 296 с.

Корнєв М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій / Корнєв М. Н., Фомічева В. М. ; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. – К., 2004. – 222 с.

Васютинський В. Психологічні виміри спільноти : монографія / Вадим Васютинський. – К. : Золоті ворота, 2010. – 120 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm

.Слюсаревський М.М. Маса як соціально-психологічне явище: науковий міф чи недовідома реальність?/Матеріали доповідей: ІІ Всеукраїнський Конгрес із соціальної психології «Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи». Київ, 2019. С. 335-338.

Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с. кільк.прим.: 10 17.Мерзлякова О. Як не потрапити на гачок маніпулятора. Програма занять для молоді / О.Мерзлякова. – К : Шкільний світ, 2010. – 128 с.

Тема 6. Соціальна психологія сім'ї.

План

1.Сім'я як особливого роду соціальна група, що призначена для оптимального задоволення потреб у самозбереженні і самоствердженні. Етапи розвитку сім'ї: ріст, становлення, розквіт,

2.Характеристика типів сімейних взаємин: диктат, опіка, невтручання, співробітництво. Рівні подружніх взаємин: функціонально-рольові (статусні); емоційно-оціночні; особистісно-сміслові.

3.Етико-психологічні моделі сім'ї: 1) подружжя добре підготовлене в етичному плані, з рівним статусом; 2) подружжя виділяється високою культурою спілкування (але статус не є рівним); 3) подружжя не підготовлене в плані етики спілкування, але з однаковим статусом; 4) подружжя не володіє етичною культурою і психологічна позиція одного з них сильніша. мистецтво кохання. любов і кохання.

4.Сімейні конфлікти. Мистецтво любити і бути щасливим в сім'ї.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю - сім'я як особливого роду соціальна група, що призначена для оптимального задоволення потреб у самозбереженні і самоствердженні. Деталізуйте етапи розвитку сім'ї: ріст, становлення, розквіт,
2. Дайте характеристику типів сімейних взаємин: диктат, опіка, невтручання, співробітництво. Конкретизуйте рівні подружніх взаємин: функціонально-рольові (статусні); емоційно-оціночні; особистісно-смыслові.
3. Наведіть приклади етико-психологічних моделей сім'ї: 1) подружжя добре підготовлене в етичному плані, з рівним статусом; 2) подружжя виділяється високою культурою спілкування (але статус не є рівним); 3) подружжя не підготовлене в плані етики спілкування, але з однаковим статусом; 4) подружжя не володіє етичною культурою і психологічна позиція одного з них сильніша. мистецтво кохання. любов і кохання.
4. Охарактеризуйте сімейні конфлікти. За бажанням складіть усну есе на тему «Мистецтво любити і бути щасливим в сім'ї».

Література:

- Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>
- . Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.
- Слюсаревський М. М. Історія соціальної психології як методологічне підґрунтя її розвитку. / Наукові студії із соціальної та політичної психології Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 3-13.
- Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта XXI століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).
- Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с.
- Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psihologiya.html>

Тема 7. Лідерство і керівництво в малих соціальних групах.

План

1. Керівництво і лідерство як персоніфіковані форми соціального контролю.

- 2.Професіоналізм особистості лідера і керівника, як характеристика суб'єкта праці,
3. Керівництво як процес правового впливу.
4. Психологічні якості особистості керівника.
5. Теорії лідерства. Модель типології лідерства
6. Стиль керівництва як система принципів, норм і методів впливу на підлеглих.

Питання для самоконтролю:

1.Розкрийте сутність понять керівництво і лідерство як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

2.Охарактеризуйте професіоналізм особистості лідера і керівника, як характеристика суб'єкта праці, що відображає високий рівень професійно важливих та індивідуально-ділових якостей, адекватний рівень прагнень, мотиваційну сферу та ціннісні настанови, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця.

3. Поясніть керівництво як процес правового впливу, який керівник здійснює на основі влади, делегованої йому державою або колективом. Уточніть, хто такий керівник як суб'єкт управління. Деталізуйте особливості керівництва. Назвіть психологічні типи керівників. Дайте характеристику чинників, що діють на людину при формуванні її як керівника певного типу. Поясніть труднощі, вимоги та обмеження в роботі керівників.

4. Деталізуйте психологічні якості особистості керівника. Під час підготовки зверніть увагу на такі питання : лідерство як процес психологічного впливу однієї людини на інших у процесі їх спільної життєдіяльності, що пов'язано із сприйняттям, наслідуванням, розумінням один одного; відмінності між лідерством і керівництвом.

5. Охарактеризуйте теорії лідерства. Поясніть модель типології лідерства (за Л.І.Уманським). Конкретизуйте психологію індивідуального стилю управління.

6. Назвіть стилі керівництва як системи принципів, норм і методів впливу на підлеглих з метою ефективного виконання управлінської діяльності та досягнення визначеної мети.

Література:

Гребеньков, Г. В. Конфліктологія [Текст]: навч. посібник / Г. В. Гребеньков. – Рек. МОН. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 229 с. – (Вища освіта в Україні).

Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія у 2-х кн. [Текст] : підручник. Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – рек. МОН. – Чернівці : Книги -XXI, 2010. – 464 с.

Засади когнітивної психології спілкування : [монографія] / [В. П. Казміренко, В. М. Духневич, О. Ю. Осадько та ін.] ; за наук. ред. В. П. Казміренка ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 390 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm

Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник Текст / В.Шапар. – Х., Прапор, 2005. – 640 с.

Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psihologiya.html>

Тема 8. Соціальна психологія особистості. Особистість у групі.

План

1. Поняття “особистість”. Особистість як соціальна якість. Динамічні якості особистості
2. Структура особистості.
3. Складові соціалізації як єдиного процесу.
4. Самосвідомість особистості як здатність людини безпосередньо відтворювати себе, рефлексувати з приводу своїх можливостей.
5. Соціалізація як процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду, що відбувається в спільній діяльності і спілкуванні.
6. Статус як свідчення значущості особистості групою чи суспільством, в якому реалізуються групові норми і цінності.
7. Гендерні ролі як сукупність очікуваних взірців поведінки для чоловіків і жінок.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття “особистість”. У доповіді деталізуйте такі питання як-от: особистість як соціальна якість; динамічні якості особистості (цілі, інтереси, установки, цінності); особистість як системна, соціальна якість, що набувається в предметній діяльності і спілкуванні; індивід як окремий представник людського суспільства. Уточніть головну характеристику властивостей індивіда, яка залежить від спадковості. Поясніть індивідуальність як неповторне поєднання психологічних особливостей людини, що складають її своєрідність, відмінність від інших людей. Конкретизуйте особистість як людина, що живе і діє в певних суспільно-історичних умовах, посідає певне місце в суспільстві і характеризується свідомістю. Поясніть індивідуально-типологічні якості особистості що розглядає загальна психологія.

2. Законспекуйте схематично структуру особистості: біологічне (вроджене) та соціальне (визначає ставлення особистості до зовнішнього середовища). Розкрийте проблему особистості в соціальній психології. У відповіді зверніть увагу на такі питання: особистість як стійка система соціально-значущих рис людини, зумовлених її включенням до системи суспільних відносин і сформованих у процесі спільної діяльності і спілкування з іншими людьми; проблема соціалізації індивіда (філогенез та онтогенез соціалізації). Назвіть три головні етапи соціалізації індивіда від дитини до зрілої особистості (за Н.В.Андреєнковою): первинна, або соціалізація дитини; маргинальна (проміжна, або псевдостійка), соціалізація підлітка; стійка, що означає перехід від юності до зрілості, тобто від 17-18 до 23-25 років.

3. Уточніть складові соціалізації як єдиного процесу (за Є.В.Соколовим): гуманізація; соціальна адаптація; інтеграція особистості. Дайте визначення соціалізації як процесу входження індивіда до різних спільностей, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання і наuczіння. Поясніть сутність соціальної діяльності (праця, спілкування, пізнання, гра, навчання) як головних чинників соціалізації. Назвіть стадії первинної та вторинної соціалізації. Деталізуйте соціально-психологічну структуру особистості.

4. Охарактеризуйте: самосвідомість особистості як здатність людини безпосередньо відтворювати себе, рефлексувати з приводу своїх можливостей; самопізнання як процес пізнання себе, своєї діяльності, внутрішнього психічного змісту; розвиток особистості як процес формування особистості як соціальної якості індивіда, результат її соціалізації і виховання.

5. Поясніть соціалізацію як процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду, що відбувається в спільній діяльності і спілкуванні. Назвіть соціальні норми як еталон, мірило, зразок з яким особистість співвідносить свої вчинки, на основі яких обґрунтовує свої дії, оцінює поведінку інших. Охарактеризуйте фази процесу входження індивіда у відносно стабільне соціальне середовище: фаза адаптації; фаза індивідуалізації; фаза інтеграції. Дайте визначення поняттю «статус» як місцю індивіда в системі міжособистісних відносин в групі, суспільстві, його права, обов'язки, привілеї.

6. Поясніть статус як свідчення значущості особистості групою чи суспільством, в якому реалізуються групові норми і цінності. У доповіді розкрийте відповідь на такі запитання: авторитет, престиж, позиція і роль як поведінкові характеристики особистості в групі; статево-рольові параметри особистості; статева роль як роль, зумовлена належністю людини до певної статі.

7. Розкрийте гендерні ролі як сукупність очікуваних взірців поведінки для чоловіків і жінок. Поведінка особистості і соціальна напруженість. Депресія, стрес, екстремальна ситуація.

Література:

Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта XXI століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).

Гребеньков, Г. В. Конфліктологія [Текст]: навч. посібник / Г. В. Гребеньков. – Рек. МОН. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 229 с. – (Вища освіта в Україні).

Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія у 2-х кн. [Текст] : підручник. Кн.2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – Рек. МОН. – Чернівці : Книги - XXI, 2010. – 464с.

Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с. кільк.прим.:

Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові. - 2-е вид. / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко ; Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. – К. : Професіонал, 2005. –224 с.

Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psiologiya.html>

Тема 9. Особливості прикладної соціальної психології.

План

1. Прикладна соціальна психологія в сфері економіки і виробництва.
2. Типи відносин у дослідженні соціально-психологічного клімату в колективах.
3. Прикладна соціальна психологія в сфері політики у психології політичного лідерства, у психології політичних конфліктів і деформацій.
4. Прикладна соціальна психологія і охорона здоров'я.
5. Прикладна соціальна психологія і сім'я.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте прикладну соціальну психологію в сфері економіки і виробництва. Деталізуйте взаємодія макроекономіки і прикладної соціальної психології. Назвіть особливості діяльності соціальної психології на мезоекономічному рівні.
2. Деталізуйте типи відносин у дослідженні соціальнопсихологічного клімату в колективах: відносини між членами групи (організації) по вертикалі; відносини між членами групи (організації) по горизонталі; ставлення до праці.
3. Дайте визначення прикладної соціальної психології в сфері політики у психології політичного лідерства, у психології політичних конфліктів і деформацій, у психології підготовки і прийняття політичних рішень, у

соціально-політичних способах політичного впливу, у вивченні комплексних соціально-психологічних проблем організації, у соціально-психологічному консультуванні політичних діячів. Визначте проблеми управління в соціальній психології.

4. Поясніть особливості прикладної соціальної психології і охорони здоров'я, найважливішим полем в якій соціально-психологічні особливості лікувального процесу та організації охорони здоров'я.

5. Поясніть особливості прикладна соціальна психологія і сім'я.

6. Поясніть особливості діяльності прикладної соціальної психології в правовій сфері.

Література:

Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>

Корнєв М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій / Корнєв М. Н., Фомічева В. М. ; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. – К., 2004. – 222 с.

Васютинський В. Психологічні виміри спільноти : монографія / Вадим Васютинський. – К. : Золоті ворота, 2010. – 120 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm

Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.

Слюсаревський М.М. Маса як соціально-психологічне явище: науковий міф чи недовідома реальність?/Матеріали доповідей: II Всеукраїнський Конгрес із соціальної психології «Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи». Київ, 2019. С. 335-338.

Собченко О. М. Психологія впливу : навч. посіб. для проведення семінарських і практичних занять / Собченко О. М. ; Мукачівський держ. ун-т. – К. : Кондор, 2013. – 158 с.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ з дисципліни «Вікова та педагогічна психологія»

До самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни «Соціальна психологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе,

презентацій тощо.

7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика, питання та індивідуальні завдання до самостійної підготовки

№ з/п	Назва теми
1	Тема 1. Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання. Методологічні засади і методи соціальної психології. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1.«Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання» 2. «Методологічні засади і методи соціальної психології»
2	Тема 2. Соціальна психологія спілкування <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. «Соціальна психологія спілкування»
3	Тема 3. Міжособистісна взаємодія у соціальній психології <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. «Міжособистісна взаємодія у соціальній психології»
4	Тема 4. Соціальна психологія конфлікту. Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Соціально-психологічні засади поведінки психолога в конфліктних ситуаціях. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1.«Соціальна психологія конфлікту.» 2. «Конфлікт як соціально-психологічний феномен» 3. «Соціально-психологічні засади поведінки психолога в конфліктних ситуаціях».
5	Тема 5. Соціальна психологія груп. Психологія малих соціальних груп. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. «Соціальна психологія груп» 2. «Психологія малих соціальних груп»
6	Тема 6. Соціальна психологія сім'ї <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. «Соціальна психологія сім'ї».
7	Тема 7. Лідерство і керівництво в малих соціальних групах. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію

8	Тема 8. Соціальна психологія особистості. Особистість у групі. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. Соціальна психологія особистості.» 2. «Особистість у групі».
9	Тема 9. Особливості прикладної соціальної психології. <i>Практичне завдання:</i> Підготувати презентацію 1. «Особливості прикладної соціальної психології.»

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «Соціальна психологія»

Тести першого рівня складності

1. Соціальна психологія – область психологічної науки, яка вивчає:

- а) закономірності формування і розвитку психіки людини;
- б) закономірності поведінки, діяльності і спілкування людей, включених в різноманітні соціальні групи;
- в) закономірності виникнення і розвитку різних соціальних явищ і процесів.

2. Об'єктом соціальної психології є:

- а) суспільство;
- б) окрема особистість;
- в) люди в соціальних групах та самі групи.

3. Предметом соціальної психології є:

- а) закономірності поведінки, діяльності і спілкування людей в соціальних групах;
- б) суспільні відносини;
- в) психіка окремої особистості.

3. До представників гуманістичної психології належать:

- а) Е. Еріксон;
- б) А. Маслоу;
- в) К. Левін;
- г) К. Роджерс;
- д) З. Фрейд.

4. До представників психоаналітичного напрямку в соціальній психології належать:

- а) А. Маслоу;
- б) Ж. Піаже;
- в) З. Фрейд;
- г) Е. Фромм;
- д) Е. Еріксон.

5. Психологічний вплив в соціальній психології це:

а) застосування у міжособистісній взаємодії психологічних засобів з метою впливу на стан, думки, почуття, дії іншої людини;

б) властивість, особистісна якість, сутнісна сила людини, які виявляються у здатності впливати на іншу особу спонукальним, стримуючим, заспокійливим або іншим розливальним способом, змінюючи не тільки її поведінку, а й погляди, мотиви, свідомість, характер;

в) процес і результат зміни одним індивідом поведінки, установок, намірів, уявлень, оцінок іншого індивіда.

6. Оцінити згуртованість групи можна за допомогою наступного методу: а) спостереження;

б) соціометрія;

в) анкетування.

7. До інститутів соціалізації відносять:

а) школа;

б) телебачення;

в) сім'я;

г) спілкування.

8. Формальна мала група формується:

а) на основі взаємних симпатій;

б) виходячи із практичних потреб організації;

в) шляхом випадкової зустрічі декількох осіб.

9. Засновником школи „групової динаміки” вважають:

а) Е.Мейо;

б) Б.Скінера;

в) К.Левіна.

10. Феномен групового тиску в соціальній психології отримав назву:

а) нормативний вплив;

б) конформізм;

в) рефлексія.

11. До статусно-рольових характеристик особистості відносять: а) позиція;

- б) гендер;
- в) роль;
- г) статевa роль.

12.Засвоєння особистістю норм, цінностей, негативних ролей, стереотипів поведінки, які спричиняють деформацію суспільних відносин, дисгармонію у взаємодії людини і суспільства. Це-

- а) десоціалізація;
- б) асоціалізація;
- в) соціалізація.

13.Оцінка особистістю самої себе, своїх якостей, життєвих можливостей, ставлення інших до себе і свого місця серед них. Це- а) самосвідомість;

- б) самооцінка;
- в) самопізнання.

14.Сукупність особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої. Це- а) особистість;

- б) індивідуальність;
- в) індивід.

15.Процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в певному суспільстві. Це- а) соціалізація;

- б) соціальна адаптація;
- в) інтеріоризація.

16.Певні правила, стандарти поведінки, вироблені групою для забезпечення спільної діяльності її членів, це: а) групові ролі;

- б) групові процеси;
- в) групові норми.

17.Ставлення до об'єкта, виражене в емоціях (переживаннях, почуттях), які він викликає; а) поведінковий компонент;

- б) афективний компонент;
- в) когнітивний компонент.

18. Готовність індивіда до здійснення конкретної діяльності (поведінки) з об'єктом; а) поведінковий компонент;

б) афективний компонент;

в) когнітивний компонент.

19. Виявляється в думках, твердженнях стосовно об'єкта установки; знання про властивості, призначення, способи поводження з об'єктом: а) поведінковий компонент;

б) афективний компонент;

в) когнітивний компонент.

20. До психологічних якостей і рис керівника належать:

а) сильні вольові якості;

б) мистецтво швидко опрацьовувати, ранжувати інформацію і на цій основі приймати рішення;

в) стійкість проти стресу;

г) діловитість, постійний вияв ініціативи, підприємливість.

21. Сутність методу „мозкового штурму”:

а) метод розв'язання завдань у психології управління, який передбачає вияв інтуїції;

б) полягає в генерації ідей учасниками творчої групи, очолюваної фахівцем;

в) полягає в тому, що з кількох варіантів вибирають окремі, оцінювані в балах експертною групою.

22. Спонукальна причина дій і вчинків людей, в основі якої лежать різноманітні потреби:

а) стимул, б) мотивація; в) мотив.

23. Дія, яка зумовлює динаміку психічних станів індивіда (що позначені як реакція) і стосується до неї як причина до наслідку: а) стимул, б) мотивація; в) мотив.

24. Сукупність причин психологічного характеру, яка пояснює поведінку людини, її початок, скерованість і активність:

а) стимул, б) мотивація; в) мотив.

25. Психологічний вплив на особистість у процесі спілкування і взаємодії, який передає певні настрої, спонуки не через свідомість та інтелект, а через емоційну сферу:

а) переконання; б) зараження; в) навіювання; г) наслідування..

26. Метод свідомого та організованого впливу на психіку індивіда через звернення до його критичного судження:

а) переконання; б) зараження; в) навіювання; г) наслідування..

27. Процес орієнтації на певний приклад, взірець, повторення і відтворення однією людиною дій, вчинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини, копіювання рис її характеру та стилю життя:

а) переконання; б) зараження; в) навіювання; г) наслідування..

28. Процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаний з істотним зниженням її критичності до інформації, що надходить, відсутністю прагнення перевірити її достовірність, необмеженою довірою до її джерел.

а) переконання; б) зараження; в) навіювання; г) наслідування..

29. Пасивне, пристосовницьке прийняття групових стандартів поведінки, безапеляційне визнання існуючих порядків, норм і правил, безумовне схиляння перед авторитетами:

а) конформізм, б) конформна поведінка; в) конформність.

30. Схильність індивіда піддаватися думці групової більшості, реальному чи уявному тиску групи:

а) конформізм, б) конформна поведінка; в) конформність.

31. Дія людини, яка проявляється у її податливості реальному чи уявному тиску групи, у зміні установок і вчинків відповідно до позиції спільноти, до якої вона причетна. а) конформізм, б) конформна поведінка; в) конформність.

32. Мотиви в життєдіяльності людини визначають:

а) творчий потенціал;

б) зміст цілей діяльності;

в) відношення до соціального середовища.

33. Усвідомлений вибір особистістю позицій у певній життєвій ситуації, підкреслене ставлення до чогось чи когось: а) самоконтроль; б) самопізнання; в) самовизначення.

34. Оцінка особистістю самої себе , своїх якостей, життєвих можливостей, ставлення інших до себе і свого місця серед них: а) самопізнання; б) самооцінка; в) самоефективність

35. Теорія інстинктів соціальної поведінки належить: а) В. Вундту; б) Г. Лебону; в) В. Мак-Дугаллу.

36. Вплив присутності однієї чи кількох осіб на поведінку чи діяльність іншої: а) соціальна фасилітація; б) соціальна інгібіція; в) наслідування.

37. Аспект спілкування, що виявляється в організації людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності, досягнення спільної мети: а) комунікація; б) інтеракція; в) перцепція.

38. Процес сприймання людини людиною: а) комунікація; б) інтеракція; в) перцепція.

39. Зосередженість індивіда тільки на власних інтересах та переживаннях а) ідентифікація б) егоцентризм в) ідентичність

40. Особливий спосіб розуміння іншої людини, коли домінує не раціональне, а емоційне сприйняття її внутрішнього світу: а)емпатія
б)рефлексія
в)атракція

Тести другого рівня складності

1. Встановіть відповідність між характеристикою компонента соціальної установки та назвою компонента соціальної установки (за М.Смітом).

Назва поняття: 1) поведінковий компонент; 2) афективний компонент;
3) когнітивний компонент.

Характеристика компонента соціальної установки:

а) ставлення до об'єкта, виражене в емоціях (переживаннях, почуттях), які він викликає;

б) готовність індивіда до здійснення конкретної діяльності (поведінки) з об'єктом;

в) виявляється в думках, твердженнях стосовно об'єкта установки; знання про властивості, призначення, способи поводження з об'єктом.

Відповідь: а) _____; б) _____;
в) _____.

2. Встановіть відповідність між характеристикою поняття і назвою поняття.

Назва поняття: 1) гуманістична психологія; 2) когнітивна психологія;
3) гештальтпсихологія.

Характеристика поняття:

а) напрямок у психології, значною мірою орієнтований на навчання і сприйняття, висував як основний принцип факт, що об'єднання психологічних елементів створює якусь нову якість, яка не властива окремим елементам;

б) напрямок у психології, в якому увага фокусується на процесі пізнання, коли переживання людини активно переробляються її розумом;

в) напрямок у психології, який підкреслює важливість вивчення свідомого досвіду і визнає своїм предметом особистість як унікальну цілісну систему.

Відповідь: а) _____; б) _____; в) _____.

3. Встановіть відповідність між характеристикою виду психологічного впливу та назвою виду психологічного впливу.

Назва поняття: 1) переконання; 2) зараження; 3) навіювання; 4) наслідування..

Характеристика виду психологічного впливу:

а) психологічний вплив на особистість у процесі спілкування і взаємодії, який передає певні настрої, спонуки не через свідомість та інтелект, а через емоційну сферу;

б) метод свідомого та організованого впливу на психіку індивіда через звернення до його критичного судження;

в) процес орієнтації на певний приклад, взірець, повторення і відтворення однією людиною дій, вчинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини, копіювання рис її характеру та стилю життя;

г) процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаний з істотним зниженням її критичності до інформації, що надходить, відсутністю прагнення перевірити її достовірність, необмеженою довірою до її джерел.

Відповідь:

а) _____; б) _____;
в) _____; г) _____.

4. Встановіть відповідність між характеристикою поняття і назвою поняття.

Назва поняття: 1) стимул, 2) мотивація; 3) мотив.

Характеристика поняття:

а) спонукальна причина дій і вчинків людей, в основі якої лежать різноманітні потреби;

б) дія, яка зумовлює динаміку психічних станів індивіда (що позначені як реакція) і стосується до неї як причина до наслідку;

в) сукупність причин психологічного характеру, яка пояснює поведінку людини, її початок, скерованість і активність.

Відповідь: а) _____; б) _____; в) _____.

5. Встановіть відповідність між характеристикою поняття і назвою поняття.

Назва поняття: 1) конформізм, 2) конформна поведінка; 3) конформність.

Характеристика поняття:

а) пасивне, пристосовницьке прийняття групових стандартів поведінки, безапеляційне визнання існуючих порядків, норм і правил, безумовне схиляння перед авторитетами;

б) схильність індивіда піддаватися думці групової більшості, реальному чи уявному тиску групи;

в) дія людини, яка проявляється у її податливості реальному чи уявному тиску групи, у зміні установок і вчинків відповідно до позиції спільноти, до якої вона причетна.

Відповідь:

а) _____; б) _____;

в) _____.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

з дисципліни «Соціальна психологія»

1. Предмет і завдання соціальної психології.
2. Місце соціальної психології у системі наукового пізнання.
3. Поняття «соціально-психологічного простору», «соціальнопсихологічних явищ» та «соціально-психологічної реальності» у соціальній психології.
4. Ознаки сучасної соціальної психології.
5. Функції соціальної психології.
6. Основні методи соціальної психології.
7. Етапи становлення української соціальної психології.
8. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості: класичні моделі особистості (людина енергетична система, людина як актор, людина як інформаційний процесор, людина як дослідник, як соціальна конструкція), соціальний тип особистості Б.С. Братуся (рівні структури особистості).
9. Соціальна зрілість особистості. Ознаки особистості.
10. Поняття соціалізації особистості. Соціалізація як інкультурація. Соціалізація як інтерналізація. Соціалізація як адаптація. Соціалізація як конструювання соціальності.
11. Критерії соціалізованості особистості. Ресоціалізація особистості.
12. Стадії соціалізації.
13. Соціальні інститути соціалізації. Засоби соціалізації (традиційний, інституційний, міжособистісний, рефлексивний, стилізований).
14. Чинники та механізми соціалізації (наслідування, навіювання, соціальна фасилітація, чутки, інтеріоризація, рефлексія тощо). Форми соціалізації (цілеспрямована і стихійна).
15. Теорії соціалізації: біогенетичний, соціогенетичний, соціоекологічний (У. Бронфенбреннер), психоаналітичний підходи.
16. Сучасні теорії соціалізації (когнітивізм, ситуаціонізм, конструктивізм).
17. Види соціалізації: політична, економічна, статеворольова.
18. Формування Я-концепції: фактори і механізми. Взаємозв'язок «активного» і «рефлексивного Я». Мотив самопідсилення, мотив самопізнання.
19. Фактори, що визначають формування уявлень про «Я», механізми (К. Герген).
20. Поняття самоповаги особистості. Самооцінки особистості. Поведінкові кореляти осіб з високою і низькою самооцінкою.
21. Поняття самоефективності А. Бандури. Безпомічність.
22. Механізми соціальної регуляції поведінки: зовнішні і внутрішні; соціальні норми, соціальні установки (аттитуди), цінності, ціннісні орієнтації.
23. Девіантна поведінка: неузгодженість поведінки соціальним нормам і цінностям. Фактори девіантної поведінки. Теорія Е. Дюркгейма, Р. Мертон, культурологічні теорії (Т. Селліна, У. Міллера).

24. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту. Специфіка, показники.
25. Типологія внутрішньоособистісних конфліктів. Причини виникнення внутрішньоособистісних конфліктів.
26. Поняття «соціальне сприйняття» і «соціальне пізнання».
27. Теорії когнітивної відповідності (теорія структурного балансу Ф. Хайдера, комунікативних актів Т. Ньюкома, когнітивного дисонансу Л. Фестігнера, конгруентності Ч. Осгуда і П. Таненбаума).
28. Соціальна категоризація як спосіб конструювання соціальної реальності. Первинна категоризація, рекатегоризація.
29. Евристика як спосіб конструювання соціальної реальності.
30. Основні етапи когнітивної роботи із соціальною інформацією.
31. Способи структурування інформації: прототипи, схеми, скрипти, імпліцитні теорії особистості.
32. Соціально-психологічні характеристики малої групи.
33. Класифікація малих груп.
34. Динаміка групоутворення.
35. Лідерство і керівництво. Стили лідерства і керівництва.
36. Прийняття рішень. Різновиди особистісних профілів рішень.
37. Нормативна поведінка. Групові норми.
38. Груповий конформізм.
39. Нонконформна поведінка.
40. Групові рішення. Групомислення.
41. Поняття «соціально-психологічного клімату колективу». Показники СПК та чинники успішності міжособистісних стосунків у колективі.
42. Групова сумісність і згуртованість. Визначення індексу згуртованості групи.
43. Стадії формування згуртованої групи. Ознаки згуртованості.
44. Конфлікти. Типи конфліктів: між особистістю і групою, внутрігрупові, міжгрупові. Функції конфліктів.
45. Способи і методи подолання конфліктів. Шляхи вирішення конфліктів. Стратегії поведінки у конфліктній ситуації.
46. Вплив керівника на створення психологічного клімату у колективі. Вплив моббінгу на СПК. 47. Метод соціометрії у вивченні міжособистісних відносин у групі.
48. Поняття про міжособистісні стосунки: соціальні стосунки, формальні і неформальні взаємини, соціальний контроль, офіційні взаємини, особистісні стосунки. Теорія «людських відносин» Е. Мейо.
49. Поняття «міжособистісних впливів». Принцип реципрокності і соціального обміну. Концепція Р. Чалдіні (феномен «дверима в лоб», «нога у дверях», «ефект очевидця»).
50. Поняття «атракція» (потяг), соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, конформність підпорядкування, когнітивна реінтеграція як форми соціального впливу. Експерименти С. Мілгрема.
51. Типи міжособистісних стосунків: знайомство, приятелювання, товариські, дружні, любовні, подружні, родинні, деструктивні (М. Обозов).

Критерії міжособистісних стосунків.

52. Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання. Поняття «соціальна перцепція»: ідентифікація, емпатія, стереотипізація, рефлексія, каузальна атрибуція. Феномен «егоцентричного приписування». Типи атрибуції: особистісна, об'єктна, обставинна.

53. Ефекти, що визначають успішність міжособистісної взаємодії: ефект первинності, новизни, установки, ореолу, надуманої згоди.

54. Статус особистості у структурі міжособистісних відносин. Складові статусу особистості: авторитет, престиж. Поняття «позиція особистості».

55. Роль як реалізація статусу і позиції особистості. Соціальна роль. Класифікації ролей (Дж. Міда, Т. Парсонса, Дж. Морено).

56. Спілкування як соціально-психологічне явище. Структура спілкування. Функції спілкування. Бар'єри спілкування.

57. Міжособистісна комунікація: комунікатор, реципієнт. Комунікативний бар'єр.

58. Моделі комунікації: низхідна і висхідна комунікація. Вербальна (усна мова, денотати і конотації) і невербальна комунікації (оптико-кінетична система знаків, «контакт очей», паралінгвістична й екстралінгвістична система знаків, проксеміка).

59. Комунікативна компетентність. Характеристики комунікативної компетентності.

60. Інтерактивний аспект спілкування. Поняття «соціальна дія». Типи взаємодії: спіробітництво, суперництво, кооперація, конфлікт.

61. Великі групи. Суттєві ознаки великих груп. Структура великих груп. Види великих груп.

62. Клас як соціальна група. Соціальні класи. Соціально-психологічні ознаки класів.

63. Психологічні особливості етнічних груп. Етнічна група. Метальність. Національний характер. Етнічний стереотип. Етноцентризм. Національна свідомість, самосвідомість.

64. Маса, публіка та аудиторія як стихійні групи.

65. Масові явища у великих групах як критерії їх вивчення: громадська думка, суспільні настрої, масові настрої, мода, чутки, паніка. Натовп як стихійна група. Природа натовпу, характеристики натовпу (Г. Лебон).

66. Соціально-психологічні ознаки натовпу. Механізм розвитку натовпу. Психологічні способи впливу у натовпі: навіювання, зараження, наслідування.

67. Види натовпу: пасивний, активний, агресивний; випадковий, діючий, конвенційний, експресивний.

68. Психологічні особливості поведінки людини у натовпі. Змінені стани свідомості. Причини виникнення зміненого стану свідомості. «Кільцева реакція» у натовпу (Ф. Олпорт), соціальна занепокоєність, характерні ознаки.

69. Психічні особливості людини у натовпі.

70. Засоби профілактики паніки у натовпі. Етапи виникнення паніки у натовпах.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: тренувальні вправи, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, усне опитування.

Підсумковий контроль у формі екзамену.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень знань оцінюється:

- **«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів.** Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів.** Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- **«добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів.** Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- **«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- **«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів.** Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- **«незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів.** Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81 (6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Основи соціальної психології: Навчальний посібник / М. М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М.Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.academia.edu/31387056/>
2. Горностаї П. П. Групова взаємодія у світлі психологічних парадигм. / Наукові студії із соціальної та політичної психології. Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 113-127.
3. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – 2-ге вид., випр. та доп. – К., 2008.
4. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів / Н.М.Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2011. – 296 с.
5. Корнев М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій / Корнев М. Н., Фомічева В. М. ; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. – К., 2004. – 222 с.
6. Історіографічні та методологічні координати теорій соціальної психології : [монографія] / [М. М. Слюсаревський, В. В. Жовтянська, М. М. Скорик, Н. В. Хазратова та ін.] ; за наук. ред. М. М. Слюсаревського ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 360 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
7. Васютинський В. Психологічні виміри спільноти : монографія / Вадим Васютинський. – К. : Золоті ворота, 2010. – 120 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
8. Бенеш Г. Психологія : dtv-Atlas [Текст] : довідник / Г. Бенеш ; наук. ред. пер. В. О. Васютинський. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с. : 208 с.
9. Слюсаревський М. М. Історія соціальної психології як методологічне підґрунтя її розвитку. / Наукові студії із соціальної та політичної психології Київ, 2015. Вип. 35 (38). С. 3-13.
10. Слюсаревський М.М. Маса як соціально-психологічне явище: науковий міф чи недовідома реальність?/Матеріали доповідей: II Всеукраїнський Конгрес із соціальної психології «Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи». Київ, 2019. С. 335-338.
12. Ващенко, І. В. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: навч. посібник / Ірина Володимирівна Ващенко, М. І. Кляп. – Рек. МОН. – К. : Знання, 2013. – 407 с. – (Вища освіта XXI століття). кільк.прим.: 10 (КХ. – 5, Філосо. – 1, МВ. – 4).
13. Гребеньков, Г. В. Конфліктологія [Текст]: навч. посібник / Г. В. Гребеньков. – Рек. МОН. – Львів : Магнолія 2006, 2011. – 229 с. – (Вища освіта в Україні).
14. Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія у 2-х кн. [Текст] : підручник. Кн.2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія

/ Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – Рек. МОН. – Чернівці : Книги - XXI, 2010. – 464с.

15.Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія у 2-х кн. [Текст] : підручник. Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – рек. МОН. – Чернівці : Книги -XXI, 2010. – 464 с.

16.Савицька, О. В. Етнопсихологія [Текст]: навч. посібник / Ольга Вікторівна Савицька, Л. М. Співак. – Рек. МОН. – К. : Каравела, 2011. – 264 с. кільк.прим.: 10 17.Мерзлякова О. Як не потрапити на гачок маніпулятора. Програма занять для молоді / О.Мерзлякова. – К : Шкільний світ, 2010. – 128 с.

Допоміжна

1. Власова О. І. Соціальна психологія організацій та управління : підручник для ст-в вузів / О.І.Власова, Ю.В.Никоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 398 с.

2. Собченко О. М. Психологія впливу : навч. посіб. для проведення семінарських і практичних занять / Собченко О. М. ; Мукачівський держ. ун-т. – К. : Кондор, 2013. – 158 с.

3. Циба В. Т. Теоретичні засади соціальної психології: системний підхід : монографія / В. Т. Циба ; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Ун-т «Україна», 2011. – 359 с.

4. Психологічна енциклопедія [Текст] / авт.-упоряд. О.М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с. – (Сер. "Енциклопедія ерудита").

5. Засади когнітивної психології спілкування : [монографія] / [В. П. Казміренко, В. М. Духневич, О. Ю. Осадько та ін.] ; за наук. ред. В. П. Казміренка ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 390 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm

6. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник Текст / В.Шапар. – Х., Прапор, 2005. – 640 с.

7. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові. - 2-е вид. / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко ; Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. – К. : Професіонал, 2005. –224 с.

8. Психологія групової ідентичності: закономірності становлення : [монографія] / [П. П. Горностай, О. А. Ліщинська, Л. Г. Чорна та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 252 с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ispp.org.ua/bibl_1.htm Інформаційні ресурси <http://wishenko.org/socialena-psihologiya.html>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library

2. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>